

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Nuorisotyön kriisivalmius – miksi nuorisotoimet eivät varaudu kriisiin

Laadullinen tutkimus kolmen kunnan nuorisotoimen tilanteesta

Essi Helin

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Essi Helin	Sivumäärä 43
Työn nimi Nuorisotyön kriisivalmius – miksi nuorisotoimet eivät varaudu kriiseihin. Laadullinen tutkimus kolmen kunnan nuorisotoimen tilanteesta	
Ohjaava opettaja Juha Makkonen	
Työn tilaaja Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry	
Tiivistelmä <p>Kriisityö nuorisotyössä on tullut ajankohtaiseksi Jokelan ja Kauhajoen ampumistapausten jälkeen. Tämä opinnäytetyö käsittelee syitä miksi nuorisotoimet eivät ole varautuneet kriisitilanteisiin erillisillä kriisisuunnitelmilla. Opinnäytetyön pohjalla on Nuorisotyön kriisivalmius 2010 -kysely, josta ilmeni, että suurin osa Suomen nuorisotoimista ei ole varautunut kriisisuunnitelmilla. Opinnäytetyössä selvitetään syitä sille, miksi nuorisotoimet eivät ole varautuneet, mikä olisi hyvä tapa varautua kriiseihin ja keiden kanssa nuorisotoimi voisi kunnassa tehdä yhteistyötä kriisisuunnitelmaa tehdessä.</p> <p>Nuorisotyön ei lain mukaan tarvitse tällä hetkellä varautua kriisitilanteisiin. Kouluilla kriisisuunnitelma on pakollinen. Nuorisotyötä ei nähdä varteenotettavana kumppanina kunnan kriisityössä, vaikka Jokela ja Kauhajoki osoittivat nuorisotyöntekijöiden roolin akuutissa kriisityössä tärkeäksi. Opinnäytetyössä ilmenee, että kriisiin varautumista pidetään hyvin tärkeänä nuorisotoimissa. Nuorisotyöntekijöiden ammattitaitoa ja elävää kontaktia nuoriin pidettiin tärkeänä akuuteissa kriisitilanteissa. Ei kuitenkaan osattu sanoa mitään yksittäisiä syitä sille, miksi yllättäviin tilanteisiin ei ole kriisisuunnitelmalla varauduttu. Yhdeksi näkökulmaksi nousi nuorisotyön luonne, jossa yllättävien tilanteiden hoitaminen on osa ammattitaitoa. Yhteistyö koulujen kriisisuunnitelmien kanssa nähtiin oleelliseksi. Myös yhteydet sivistystoimen valmiussuunnitelmaan sekä kunnan kriisiryhmään koettiin tärkeiksi. Nuorisotoimella olisi oltava oma kriisisuunnitelma, mutta sen pitää kommunikoida kunnan muiden suunnitelmien kanssa, jotta kriisitilanteessa kaikilla olisi tieto eri toimijoista ja niiden tehtävistä.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla kolmen kunnan nuorisotoimea sekä tutustuen näistä yhteen kuntaan hieman tarkemmin haastatellen myös hallintopäällikköä sekä psykologia. Haastattelut tehtiin teemahaastatteluina. Opinnäytetyö osoittaa nuorisotoimen tärkeyden kriisitilanteessa ja kriisivalmiuden oleellisuuden. Oleellisinta kuitenkin on, että nuorisotyö pitää ottaa yhdeksi tärkeäksi toimijaksi kunnan kriisityössä ja tämän pitää näkyä laeissa tai asetuksissa. Tämä opinnäytetyö on koonnut yhteen nuorisotoimen kriisivalmiutta estäviä ja mahdollistavia tekijöitä. Tutkimustuloksia voi hyödyntää esimerkiksi alan opetuksessa ja nuorisotoimissa perusteluna kriisisuunnitelmien tekoon.</p>	
Asiasanat kriisivalmius, valmiussuunnittelu, nuorisolaki, nuorisotoimi.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Essi Helin	Number of Pages 43
Title Crisis Preparedness in Youth Work – Why Are Youth Services Not Prepared? A Qualitative Study of Three Municipal Youth Services	
Supervisor Juha Makkonen	
Subscriber Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry	
Abstract <p>The role of youth work and youth services in responding to acute crises has become topical in the wake of the school shootings in Jokela and Kauhajoki. The “Crisis Preparedness in Youth Services 2010” survey commissioned by The Association of Finnish Local and Regional Authorities found that a majority of youth service departments in Finland do not have a crisis management plan in place. In this thesis I shall discuss crisis work in the context of youth work, and particularly the current lack of crisis management plans in youth services. I shall outline possible forms of action and explore useful ways of collaboration with other agencies that youth services could employ in preparing their crisis management plans.</p> <p>At present, legislation does not require youth services to have a crisis management plan. For schools, having a crisis management plan is mandatory. Youth work is not regarded as a legitimate partner in crisis work even though the cases of Jokela and Kauhajoki have shown that youth workers play a significant role in carrying out acute crisis work. Youth service workers consider crisis preparedness to be very important in their work, and their professional expertise and daily interaction with the youth are seen as significant assets in responding to acute crisis situations. However, no specific reasons can be identified why actual crisis management plans have not been produced and adopted by youth services. One explanatory viewpoint is the very nature of youth work which in itself assumes that dealing with unexpected situations is an integral part of youth workers’ professionalism. Working in line with local schools’ crisis management plans is perceived central, as is collaboration with education departments and crisis management teams and their contingency plans. While youth services should have their own crisis management plans, these should be formed in close co-operation and interaction with other contingency plans so that information about responders and their responsibilities in the event of a crisis is readily available for everyone.</p> <p>This thesis is based on data from qualitative research. Thematic interviews were carried out with representatives from three different municipal youth service departments. Additionally, one psychologist and the director of administrative services were interviewed from one of these municipalities. This paper will demonstrate the importance of the role of youth services in responding to crisis situations and the significance of crisis preparedness in youth services. Essentially, youth workers must be included as one of the primary professional groups in crisis work at local authority level, and this must be supported by legislation. This paper compiles and presents factors that enable and advance crisis preparedness in youth work. Research findings may be utilised for example in youth worker training and as evidence for decision-making in developing crisis management plans for youth services.</p>	
Keywords	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Aiheeseen liittyvä kirjallisuus	7
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA AIHEESEEN LIITTYVÄT TERMIT	8
2.1 Opinnäytetyön teko	9
2.2 Tutkimusongelma	10
2.3 Kriisi terminä	12
2.4 Suuronnettomuuden ja uhrin määritelmä	13
3 KUNNAN VARAUTUMINEN	14
3.1 Kunnissa olevat suunnitelmat	15
3.2 Psykososiaalinen tuki ja palvelut osa yleistä valmiussuunnitelmaa	17
3.3 Kuntien kriisiryhmät	17
3.4 Kunnallisen nuorisotyön rooli ja varautuminen kriisitilanteisiin	19
3.5 Kunnallisen nuorisotyön ja koulujen välinen yhteistyö	20
4 NUORISOTYÖN KRIISIVALMIUS 2010 -KYSELY	22
4.1 Nuorisotoimessa koetut kriisitilanteet	23
4.2 Koulutuksen tarve	25
4.3 Kriisisuunnitelmista keskustelemisen tärkeys	25
5 TUTKIMUSTULOKSET	26
5.1 Nuorisotyön sisältämä ammattitaito	27
5.2 Miksi nuorisotoimissa ei ole varauduttu kriisitilanteisiin	29
5.3 Yhteistyö suunnitelmissa eri hallinnonalojen kesken	30
5.4 Nuorisotoimen yhteys kriisiryhmään	31
5.5 Ulkopuolinen apu ja nuorisotyöntekijöiden koulutus	32
6 PÄÄTELMÄT	33
6.1 Lopuksi	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1 JOHDANTO

Jokelan nuorisotoimi kohtasi syksyllä 2007 tilanteen, johon kukaan ei ollut osannut varautua. Kouluampumistapaus kunnassa sai nuoret kerääntymään paikalliseen monitoimitaloon, joka nopealla päätöksellä päätettiin pitää auki ympäri vuorokauden tapahtuneesta keskiviikosta saman viikon sunnuntai-iltaan. Tämän viikon aikana ymmärrettiin opetusministeriön (nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriö) nuorisoyksikköä myöten, että tilanne vaatii pitkäjänteistä työtä nuorisotyössä, eikä paikallisen nuorisotoimen resurssit tähän riitä. Nopealla aikataululla saatiin päätökset uusien työntekijöiden palkkaamisesta ja ensimmäiset neljä uutta työntekijää saapui Jokelan nuorisotoimeen reilu viikko ampumistapauksen jälkeen. (Rantala & Valkama 2012, 127.)

Jokelan nuorisotoimen kokema tilanne näytti nuorisotoimen tärkeyden akuutissa kriisitilanteessa sekä sen, kuinka tärkeää nuorisotoimen olisi varautua akuutteihin kriisitilanteisiin (Paananen 2008, 33). Tästä johtuen alettiin vuoden 2008 syksyllä Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry:n (myöhemmin Allianssi) johdolla keskustelemaan alan toimijoiden kanssa mahdollisista toimenpiteistä kriisiin varautumisessa (Rantala ym. 2012, 127). Allianssi oli luonteva paikka kriisivalmiusverkoston koordinoimiselle. Järjestöllä oli kokemusta ampumistapausten jälkihoidosta ja esimerkiksi Jokelan koulusurmien jälkeisessä työssä Allianssilla oli vahva rooli. (Paananen 2009b, 73.) Tämän keskustelun yhtenä ajatuksena esiintyi mahdollisuus kriisivalmiusverkostosta. Kriisivalmiusverkosto kokoontui ensimmäisen kerran keväällä 2010. (Rantala ym. 2012, 127.)

Kriisivalmiusverkosto on valtakunnallinen verkosto, jonka jäsenet toimivat nuorisotyöalalla. Verkoston tarkoituksena on tukea yllättävän kiirisin sattuesssa sellaisia nuorisotoimia, jotka eivät selviä tilanteesta omilla resursseillaan. (Rantala ym. 2012, 128.) Kriisivalmiusverkoston kautta tuli tarve selvittää yleisesti nuorisotoimen kriisivalmiutta. Maaliskuussa 2010 toteutettiin Nuorisotyön kriisivalmius 2010 – kysely, joka lähetettiin kaikille Suomen kuntien nuorisotoimesta vastaaville työntekijöille. Kyselyyn vastasi 49 % silloisista kunnista. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää ovatko nuorisotoimet kokeneet kriisitilanteita, ovatko nuorisotoimet varautuneet kriisitilanteisiin suunnitelmilla ja minkälaisiksi nuorisotoimet kriisivalmiuden kokivat. Kyselyn toimeksiantajana toimi Allianssi. Kyselyn

teon ja vastausten analysoinnin suoritin järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisprojektina.

Tämä opinnäytetyö on jatkoa Nuorisotyön kriisivalmius 2010 – kyselylle. Alkuperäisenä tarkoituksena oli, että opinnäytetyö valmistuu vuoden 2010 aikana ja tavoitteena oli selvittää tarkemmin miksi osa nuorisotoimista on varautunut kriisisuunnitelmilla ja miksi osa nuorisotoimista ei. Opinnäytetyön aloittaminen tästä aiheesta oli yllättävän vaikeaa ja opinnäytetyö valmistuikin vasta syksyllä 2012. Tämä vaikeus on leimannut koko työtä, aineistoa tästä aihepiiristä ei ole saatavilla. On ollut vaikeaa aloittaa, kun ei ole tiennyt mistä aloittaa.

En kuitenkaan halunnut missään vaiheessa luovuttaa tästä aiheesta. Koin aiheen niin tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi, että opinnäytetyö tästä aiheesta oli tehtävä. Työ sai syyskuussa 2012 uuden alun, kun sattumien kautta onnistuin tapaamaan erään psykologin, jolle akuutit kriisitilanteet ja valmiussuunnitelmat olivat työn kautta tuttuja. Keskustelu hänen kanssaan auttoi minua ymmärtämään mitä minun kuuluu työssäni selvittää.

Tätä kirjoittaessa kahden vuoden odottelu asiassa ei tunnu yhtään huonolta asialta. Asiaan on tullut perspektiiviä muun muassa oman tämän hetkisen työni kautta. Työskentelen kunnan nuorisotoimessa, joten ymmärrys nuorisotoimen kriisivalmiuteen varautumisesta ja varautumattomuudesta on syventynyt. On ollut myös mielenkiintoista seurata miten opinnäytetyöt kriisiviestinnästä ja kriisityöstä ovat lisääntyneet viimeisen kahden vuoden aikana, vuonna 2010 niitä ei tuntunut löytyvän. Muuta materiaalia tästä näkökulmasta on edelleen yhtä vähän.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus siitä miksi kolmessa kunnassa ei ole varauduttu kriisiin. Kunniksi valikoitui kolme alle 10 000 asukkaan kuntaa eri puolilta Suomea. Kunnista haastattelin nuorisotoimista vastaavaa henkilöä. Yhden kunnan tilaa selvitin hieman tarkemmin, haastatellen nuorisotoimesta vastaavan lisäksi kunnan psykologia ja hallintopäällikköä. Valmiussuunnitelmat eivät ole julkista materiaalia, joten niihin en ole päässyt tutustumaan (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621, 24-25§).

Tässä opinnäytetyössä käytetään termiä kriisisuunnitelma, jolla tarkoitetaan kriisitilanteessa toimimista kokonaisuudessaan, kuten kriisissä olevan ihmisen kohtaamista, kriisiviestintää, yhteistyökumppaneita kriisin sattuessa, kriisitilanteen koordinoitua sekä hallinnon toimintaa kriisitilanteissa. Kyselyssä Nuorisotyön kriisivalmius 2010 käytettiin termiä kriisivalmiussuunnitelma. Tämä termi on kuitenkin yleisesti vähän käytetty, yleisempi on kriisisuunnitelma, jota esimerkiksi koulut pääosin käyttävät. Nuorisotoimen kriisisuunnitelmalla voisi olla paljon yhtäläisyyksiä juuri koulun kriisisuunnitelman kanssa, joten sen vuoksi tässä opinnäytetyössä käytetään termiä kriisisuunnitelma.

Opinnäytetyössä esitellään ennen tutkimustuloksia aiheen keskeisimmät käsitteet, kunnallinen varautuminen kokonaisuudessaan sekä Nuorisotyön kriisivalmius 2010 –kyselyn tuloksia. Viimeiseksi ovat päätelmät ja yhteenveto aiheesta.

1.1 Aiheeseen liittyvä kirjallisuus

Tämän opinnäytetyön näkökulmasta ei ole tehty opinnäytetöitä eikä muutakaan kirjallisuutta tästä näkökulmasta ole ollut saatavilla. Aihepiiriltään lähin teos on Sami Paananen ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ”Kaveria ei jätetä – Jokelan koulusurmien opetuksia kuntien nuorisotyölle”, joka käsittelee nuorisotyön kohtaamia tilanteita Jokelan ampumistapauksen jälkeen.

Tilanne Jokelassa oli poikkeuksellinen monella eri tapaa. Jokelan koulusurma vuonna 2007 oli ensimmäinen Suomessa ja se miten tilanne vaikutti juuri nuorisotoimeen, tuli nuorisotoimelle yllätyksenä. Tämänkaltaisesta tilanteesta ei ollut olemassa minkäänlaista mallia. (Rantala ym. 2012, 127.)

Paananen on esittänyt kysymyksen, että kenen vastuulle kuuluu jatkossa tämänkaltaisen tilanteen organisointi ja miten siihen voi varautua. Paananen esittää myös kehotuksen, että valtakunnallisesti olisi hyvä miettiä voiko kunnallisille nuorisotoimille luoda yhtenevää mallia kriisitilanteisiin. Malli, joka toimisi yhteistyössä valmiussuunnitelmien kanssa, mutta olisi silti nuorisotoimelle selkeä oma ohjeistus. (Paananen 2008, 34, 37; Paananen 2009a, 36-37.)

Asian on nostanut esille myös Sami Paananen, joka mainitsee hallinnon suuren työmäärän ja sen huomiotta jättämisen aiheuttamat ongelmat akuutissa kriisiti-

lanteessa ja kriisitilanteen jälkihoidossa. Hänen mukaansa olisi hyvä pohtia miten samankaltaiseen tilanteeseen voi etukäteen varautua ja minkälainen rooli on milläkin toimijalla siinä vaiheessa. (Paananen 2009b, 73.) Paananen ei kannata monisivuisia muodollisuuksia vaan käytännönläheisiä ohjeita, jotka toimisivat tiedostavana asiana jo pelkällä olemassa olollaan (Paananen 2009a, 36-37).

Selatessa Theseusta, ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistoa, niin alemman korkeakoulun opinnäytetöitä on tehty kuntien kriisiviestinnästä Metropoliaan viestinnän koulutusohjelmassa Lahden kaupungin työntekijöille ja Humanistiseen ammattikorkeakoulun kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa Hollolan nuorisotoimeen. Diakissa on tehty opinnäytetyö ”Kriisissä olevan varhaisnuoren kohtaaminen peruskoulussa: Kriisin tunnistaminen ja selviytymisen tukeminen.” Laurean ammattikorkeakoulussa on tehty opinnäytetyö Lohjalle kriisikeskustoiminnan tarpeellisuuden kartoittamisesta. Selvitystä siitä, miksi nuorisotoimissa ei ole varauduttu kriisitilanteisiin, ei ole opinnäytetöitä tehty. (Theseus.fi 2012)

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA AIHEESEEN LIITTYVÄT TERMIT

Tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen perusidea on tutkittavan asian kokonaisvaltainen selvittäminen. Laadullista tutkimusta, toisin sanoen kvalitatiivista tutkimusta, pidetään usein vastaakohtana määrälliselle tutkimukselle, kvantitatiiviselle tutkimukselle. Laadullisessa tutkimuksessa ei siis keskitytä niinkään määrällisiin asioihin vaan paneudutaan enemmän tutkittavan kohteen monimuotoisuuteen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2005, 152; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012a.)

Laadullista tutkimusta voidaan tehdä teorialähtöisenä (deduktio) tai aineistolähtöisenä (induktio). Teorialähtöisessä tutkimuksessa suuri painotus on teorioilla, jotka tutkimusta aloittaessa ovat jo olemassa. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa aineisto on pääroolissa ja teoria rakentuu aineiston kautta, jolloin yksittäiset

asiat johtavat yleisempiin näkemyksiin.(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012b; Hirsjärvi ym. 2005, 248.)

On olemassa erilaisia välineitä toteuttaa laadullista tutkimusta. Yksi niistä on haastattelu. Haastatteluja on tyyliltään erilaisia ja tässä opinnäytetyössä on käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelussa haastattelut etenevät etukäteen haastattelijan valitsemista teemoista, mutta haastattelut eivät noudata tiettyä samaa kaavaa. Samoja teemoja löytyy eri haastatteluissa ja teemat yhdistetään luontevaksi jatkumoksi litteroinnin jälkeen. Teemoittelun jälkeen aineisto voidaan tyypitellä, jolloin aineistoista saadaan syvempiä tulkintoja. (Saarinen & Kauppinen & Puusniekka 2012c.)

Tutkimuksia voidaan arvioida niiden luotettavuudella. Yleisesti arviointiin ovat käytössä termit reliaabelius ja validius. Reliaabelius tarkoittaa aineistossa sitä, että tulokset eivät ole sattumanvaraisia ja validius tarkoittaa menetelmien tarkoituksenmukaisuutta, eli on mitattu juuri sitä mitä pitääkin. Nämä termit sopivat kuitenkin paremmin käytettäväksi määrälliseen tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on vaikeaa kuvata näiden kahden termin kautta. Sen vuoksi onkin tärkeää tuoda esille miten tutkimus on tehty. (Hirsjärvi 2005, 216-217.)

Laadullisen aineiston yleistettävyyys tarkoittaa, että aineisto on lähtökohdiltaan tarkoituksenmukainen ja haastateltavilla on jonkinlainen yhteinen käsitys käsiteltävästä aiheesta. Aineistoa on hyvä myös verrata olemassa oleviin tutkimuksiin ja niiden tulkintoihin. Näin voidaan luoda vahvempaa pohjaa laadullisen aineiston yleistettävyydelle. (Alasuutari 2007, 249; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012 d.)

2.1 Opinnäytetyön teko

Haastateltavat kunnat valikoituivat Nuorisotyön kriisivalmius 2010 –kyselyn pohjalta. Valitsin kunnat niiden samankaltaisen tilanteen vuoksi, eli kunnissa ei oltu varauduttu nuorisotoimissa kriisisuunnitelmilla ja kuntien asukkaiden määrä oli

suunnilleen sama. Haastattelujen teemat pohjautuivat pitkälti Nuorisotyön kriisivalmius 2010 –kyselyn aineistossa esille tulleisiin asioihin.

Opinnäytetyön haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Kaksi haastattelusta on toteutettu puhelimesta pitkien välimatkojen vuoksi. Kolme haastattelua on tehty kasvotusten. Haastattelujen kestot vaihtelivat suuresti. Lyhyin haastattelu kesti 20 minuuttia, pisin kaksi tuntia. Muihin haastatteluihin meni noin tunti.

Puhelinhaastatteluja leimasi tietty kiireen tuntu, joka johtui omista oletuksistani. Ajattelin haastateltavillani olevan kiire päästä takaisin töihin, joten yritin hoitaa itse tilanteen mahdollisimman nopeasti. Sain kuitenkin käytyä läpi kaikki asiat, enkä kiirehtinyt haastateltavia puhumaan asioista nopeammin tai lyhyemmin. Itselleni ei kuitenkaan puhelinhaastatteluista jäänyt yhtä rauhallista oloa kuin mitä jäi kasvotusten tehdyistä haastatteluista. Niissä ehdin paneutua haastateltavien kanssa asioihin hieman syvemmin. En usko, että olen omalla oletuksillani kiireestä vaikuttanut vastausten sisältöihin, mutta puhelinhaastattelussa pitäisi muistaa kiireetön ympäristö niin haastateltavalla kuin haastattelijallakin.

Teemahaastattelu sopi hyvin tämän aineiston menetelmäksi, jota suositellaankin käytettävän juuri sellaisissa tutkimuksissa, joissa käsitellään aiheita, joista ei ole etukäteen paljon tietoa. Vapaamuotoiset keskustelut mahdollistavat asioiden laajan esille tulon eikä kaikkien haastateltavien kanssa tarvitse käydä samoja teemoja läpi. (Saaranen-Karppinen & Puusniekka 2012c.) Tämä sopi juuri minun haastateltavilleni, jotka olivat taustoiltaan erilaisia. Oli siis mahdollista käydä teemoja läpi erilaisista näkökulmista.

Litteroituani kaikki haastattelut, teemoitin haastatteluissa tulleet asiat ja tämän jälkeen vielä tyypittelin ne. Näin sain samankaltaisuudet paremmin näkyviin sekä asiat, jotka eivät toistuneet muissa haastatteluissa.

2.2 Tutkimusongelma

Tutkimusongelma tässä opinnäytetyössä on ollut miksi nuorisotoimet eivät vauraudu kriisitilanteisiin. Tämä kysymys on ollut esillä Nuorisotyön kriisivalmius

2010 –kyselyn teosta lähtöisin olemassa. Nuorisotyön kriisivalmius on koettu tärkeäksi, mutta silti siihen ei ole varauduttu. Halusin lähteä tässä opinnäytetyössä selvittämään myös sitä, että jos haastateltavat nuorisotoimet varautuisivat kriisisuunnitelmalla, miten se käytännössä tehtäisiin ja kenen kanssa he tekisivät yhteistyötä.

Tutkimusongelma laadullisessa tutkimuksessa voi työn edetessä muuttua (Hirsjärvi ym. 2005, 117). Näin kävi myös tässä työssä. Opinnäytetyön edetessä ymmärsin, että oleellista on myös seurata, miten nuorisotyö näkyy erilaisissa laeissa ja ohjeistuksissa. Tästä tulikin tämän opinnäytetyön yksi tärkeimmistä kysymyksistä.

2.3 Kriisi terminä

On olemassa erilaisia kriisejä, kuten normaaliin elämään kuuluvia kehityskriisejä, esimerkiksi kasvuun liittyvät kriisit, ja elämänkriisejä, esimerkiksi läheisen sairastuminen, koulukiusaaminen. Kehityskriisejä jokainen ihminen kokee elämänsä aikana, elämänkriiseiltä joku voi välttyäkin. Tässä opinnäytetyössä keskitytään äkillisiin kriisitilanteisiin, jotka tapahtuvat ennalta arvaamatta ja ovat tapahtumiltaan hyvin voimakkaita. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi auto-onnettomuudet, itsemurhat tai suuronnettomuudet. Tämänkaltaisia äkillisiä kriisejä nimitetään traumaattisiksi kriiseiksi. (Saari, Kantanen, Kämäräinen, Parviainen, Valoaho, & Yli-Pirilä 2009, 9-11.)

Traumaattinen kriisi voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen. Ensimmäiseksi on sokkivaihe, joka tulee yleensä heti kriisitilanteen kohdatessa. Tämä vaihe voi kestää pienestä hetkestä päiviin. Tälle vaiheelle on tyypillistä asioiden kieltäminen ja mahdollisesti poikkeuksellinen käyttäytyminen. Sokin tärkein ominaisuus on suojata ihmistä asialta, jota ihmisen mieli ei siinä vaiheessa pystyisi vastaanottamaan. Harvoissa tapauksissa ihminen ei reagoi sokkivaiheella, joka johtaa psykoottiseen tilaan, koska ihmisen mieli ei pysty käsittelemään vastaanotettua tietoa. Tärkeää on, että sokkivaiheessa läsnä on ihminen, joka kuuntelee ja on paikalla. Tässä vaiheessa on oleellista tuoda esille kaikki se tieto mitä onnettomuudesta on saatavilla. Asioiden peittely haittaa toipumisprosessia. (Cullberg 1991, 142; Saari ym. 2009, 21, 26; Sosiaaliportti 2012.)

Toinen vaihe on reaktiovaihe, jolloin ihminen alkaa ymmärtämään mistä on kyse. Tyypillisiä oireita tässä vaiheessa voi olla vihamieliset tunteet, kieltäminen ja suru. Reaktiovaihe voi kestää päivistä muutamiin viikkoihin ja siirtyminen sokkivaiheesta reaktiovaiheeseen on aaltoilevaa, ei suoraviivaista. Reaktiovaiheessa oleva ihminen tarvitsee tuekseen ihmisen, joka kuuntelee ja keskustelee sekä kunnioittaa tämän ihmisen tuntemuksia. Sokkivaihe ja reaktiovaihe määritellään kriisin akuutiksi kriisivaiheeksi. (Cullberg 1991, 143; Saari ym. 2009, 35, Sosiaaliportti 2012.)

Kriisi-istunto kuuluu käydä reaktiovaiheessa. Kriisi-istunnolla tarkoitetaan ryhmäkeskustelua, jonka tarkoituksena on käydä käyty onnettomuustilanne ja sen aiheuttamat tuntemukset läpi. Reaktiovaihe on oikea aika käydä kriisi-istunto.

Oikea-aikaisella käsittelyllä estetään tuntemusten esille nousu jälkeensä erilaisina oireina tai esimerkiksi toisen traumaattisen kriisin kohdatessa. Kriisistunnon vetäjänä pitää olla ammattitaitoinen kriisityöntekijä. (Saari ym. 2009, 36.)

Kolmas vaihe on käsittelyvaihe, jonka aikana ihminen käsittelee tapahtunutta ja hyväksyy sen. Akuutin kriisivaiheen aikana koetut fyysiset oireet voivat tämän vaiheen aikana hellittää. Jos ihminen ei kuitenkaan saa oikeanlaista apua, voi hänelle puhjeta posttraumaattinen stressihäiriö, jonka purkamiseen hän tarvitsee ammattiapua. Käsittelyvaihe kestää kuukausista vuoteen. (Cullberg 1991, 151; Opetushallitus 2009.)

Viimeinen vaihe on uudelleensuuntautumisen vaihe. Tässä vaiheessa ihminen on oppinut elämään tapahtuneen kanssa, eikä se enää häiritse hänen normaalia arkeaan. Kohdanneen kriisin kanssa ihminen elää lopun elämänsä, eikä tämä vaihe varsinaisesti koskaan pääty, mutta asia ei ole enää päällimmäisenä mielessä. (Cullberg 1991, 153; Opetushallitus 2009.)

2.4 Suuronnettomuuden ja uhrin määritelmä

Salli Saaren (Saari 2000, 20) mukaan suuronnettomuudeksi Suomessa on laskettu onnettomuudet, joissa on useita kuolonuhreja, joissa on useita loukkaantuneita, joissa kuolemanvaara on uhannut monia, mutta suotuisat olot ovat estäneet suuronnettomuuden tai joissa taloudelliset menetykset ovat mittavat. Kansainvälisesti katastrofeiksi on kutsuttu onnettomuuksia, joissa kuolleita on yli sata. Suomessa katastrofi katsotaan tapahtuneeksi, kun onnettomuus vaatii tehostettuja resursseja. Tämä voi vaihdella Suomessa paikkakunnittain, pienemmällä paikkakunnilla on erilaiset resurssit varautua esimerkiksi liikenneonnettomuuksiin, joissa uhreina on kymmeniä henkilöitä. (Saari 2000, 20; Laki suuronnettomuuksien tulkinnasta 373/1985 2§, 3§.)

Suuronnettomuustilanteissa voidaan käyttää termejä keskipakoinen tai keskihaakuinen onnettomuus. Keskipakoisessa onnettomuudessa uhrin ovat yleensä sattumalta kyseisessä paikassa tai voivat esimerkiksi olla kotoisin eri paikkakunnilta, jolloin onnettomuus koskettaa laajasti eri alueita. Tällaisia onnettomuuksia

voivat olla esimerkiksi liikenneonnettomuudet. Keskihakuisessa onnettomuudessa tilanne liittyy voimakkaasti tiettyyn maantieteelliseen paikkaan. (Saari 2000, 21; Dyregrov 1994, 15.)

Suomessa tapahtuneista kouluampumisista Jokela oli keskihakuinen onnettomuus koskettaessaan yhden kunnan asukkaita. Kauhajoella tapahtunut kouluampuminen oli taas keskipakoinen onnettomuus uhrien ollessa kotoisin eri paikkakunnilta. Jokelan ja Kauhajoen jälkihoitotilanteet erosivat näin toisistaan, kun Jokelassa uhrit olivat lähellä, Kauhajoen tapauksessa uhrien taas ollessa levittäytynyt eri puolille Suomea. (Palonen 2011.)

Lääkinnällisen määritelmän mukaan onnettomuuden uhreja ovat onnettomuudessa joko loukkaantuneet tai kuolleet. Psykologisesta näkökulmasta uhreja on erilaisia. Usein käytetään jakoa välittömiin ja välillisiin uhreihin. Välittömiin uhreihin kuuluvat kuolleet ja henkisesti tai fyysisesti loukkaantuneet sekä tilanteessa sillä hetkellä olleet. (Saari 2000, 39.)

Välillisiä uhreja ovat muun muassa välittömien uhrien omaiset, läheiset ja ystävät, ammattinsa puolesta tilanteessa olleet sekä heidän omaiset ja läheiset, myös ihmiset, jotka olisivat saattaneet olla onnettomuustilanteessa, mutta jostain syystä välttivät onnettomuuden, ovat välillisiä uhreja. Tämänkaltaiset uhrit voivat reagoida onnettomuuteen samankaltaisesti kuin ne, jotka olivat paikalla onnettomuustilanteessa. (Saari 2000, 39.)

3 KUNNAN VARAUTUMINEN

Kuntien vastuulla on tarjota peruspalveluita sekä muita yhteiskunnallisesti tärkeitä toimintoja. Nämä palvelut on tarjottava mahdollisimman samankaltaisina myös erilaisissa häiriötilanteissa, jonka vuoksi kunnan rooli eritasoisissa poikkeustilanteissa on suuri. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, 4,8; Aluehallintovirasto 2009).

Varautumisesta ylimpänä vastaa valtioneuvosto, ministeriöt vastaavat omasta hallinnonalasta ja aluehallintovirasto tukee oman alueensa varautumista. Kuntien varautumisesta vastaa sisäasiainministeriö. Kunnassa varautumisesta ovat vastuussa kunnanjohtaja sekä kunnanhallitus, vastuu jakautuu kuitenkin myös laajemmalle kunnassa konkreettisten vastuiden kautta. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, 7,8, 65; Aluehallintovirasto 2009.)

Kunnilla on käytettävissä joulukuussa 2010 valmistunut Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Se toimii valtioneuvoston ohjausasiakirjana ministeriöille ja tätä kautta toimii ohjeena myös alue- ja paikallishallinnoille, joten strategia kattaa laajasti eri toimijat yhteiskunnassa. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010.)

3.1 Kunnissa olevat suunnitelmat

Kuntien varautumista velvoittaa valmiuslaki, jossa keskitytään poikkeusolojen varautumiseen (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, 8). Vuonna 2011 päivitetyn valmiuslain 3§ määrittelee poikkeusoloiksi seuraavat viisi kohtaa:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
 - 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
 - 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
 - 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
 - 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.
- (Valmiuslaki 29.12.2011/1552, 3&.)

Valmiussuunnitelmaa pystyy hyödyntämään myös erityistä valmiutta vaativissa tilanteissa normaaliaikana. Näin tehtiin esimerkiksi vuonna 2008 Kauhajoen ampumistapauksen yhteydessä, jolloin kaupungin johto otti käyttöön valmiusorganisaation. Vuonna 2007 Nokian vesikriisin jälkeisessä tutkinnassa suositeltiin kuntia huomioimaan varautuminen myös muissa tilanteissa kuin poikkeusoloissa. (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta 2010,136-137; Puhdistetun jäteveden joutuminen talousvesiverkoston Nokiolla 28.-30.11.2007 2009, 1.)

Muita suunnitelmia, joita kunta yleisellä tasolla tekee, on turvallisuussuunnitelma ja pelastussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, jolla yritetään parantaa kunnan turvallisuutta ja sen tunnetta sekä vähentämällä kunnassa olevia häiriötekijöitä. Turvallisuussuunnitelma on ollut valtioneuvoston tavoitteissa saatavaksi jokaiseen kuntaan valtuuston käsiteltäväksi vuoteen 2010 mennessä. Vuoden 2010 loppuun mennessä 23 kuntaa 336 kunnasta on ilmoittanut, ettei suunnitelma ole valmisteilla. Muissa kunnissa turvallisuussuunnitelmat olivat vähintään valmisteluasteella. Kunnallisia turvallisuussuunnitelmia ohjaa valtakunnallinen ohjaus- ja seurantaryhmä. (Turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä 2011, 1,6.) Toisin kuin turvallisuussuunnitelma, pelastussuunnitelma perustuu Pelastuslakiin ja velvoittaa rakennusten haltijoita laatimaan pelastussuunnitelman, jolla varaudutaan esimerkiksi tulipaloihin (Pelastuslaki 2011/379, 15§).

Koulut ovat osa kunnallista valmiussuunnittelua ja kuntien mahdollista turvallisuussuunnittelua. Koulujen on varauduttava myös pelastussuunnitelmalla, mutta myös koululakien vaatimilla kriisisuunnitelmalla. Kouluja sitovissa laeissa, perusopetuslaki ja lukiolaki, määritellään varautuminen suunnitelmalla väkivaltilanteisiin. Jo vuonna 1999 on lakeihin lisätty kohta, jossa mainitaan ”oppilaan oikeus turvalliseen kouluympäristöön”. (Opetushallitus 2010; Haiko, Karvonen, Wikström 2012.)

Koulun kriisisuunnitelman sisältöä on määritelty Hädän hetkellä - psyykkisen ensiavun opas -teoksessa seuraavasti:

”Tärkeät puhelinnumerot kriisitilanteissa, hätäensiapuohjeet, tausta-tietoa kriiseistä ja näiden ennaltaehkäisystä, konkreettisia ja selkeitä toimintamalleja erilaisissa kriisitilanteissa, viestintäsuunnitelma kriisitilanteissa ja toimenpiteet kriisi-
valmiuden ylläpitämiseksi.” (Saari ym. 2009, 80.)

Oikeusministeriön selvitys Kauhajoen surmista mainitsi suosituksissaan, että kouluja sitovat monet suunnitelmat ovat esteenä vaaratilanteisiin varautumisessa, koska suunnitelmia on kouluissa niin monia, jotka eivät välttämättä toimi yhteistyössä keskenään, eikä kaikkia pysty ylläpitämään riittävästi. (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta 2010, 134, 154)

Seurakunnat tekevät myös erilaisissa onnettomuustilanteissa yhteistyötä kuntien kanssa. Seurakuntia velvoittaa kirkkolaki, joka määrittelee valmiussuunnitelman kautta varauduttavan poikkeusoloihin sekä normaaliolojen häiriötilanteiden varalle. Tärkeää on turvata seurakunnan ja perustehtävien toiminnan jatko. (Kirkon valmiussuunnittelun yleiset perusteet 2005.)

3.2 Psykososiaalinen tuki ja palvelut osa yleistä valmiussuunnitelmaa

Psykososiaalisilla tuilla ja palveluilla tarkoitetaan sosiaali- ja terveysviranomaisille kuuluvia palveluita, joilla tuetaan ihmisiä erilaisissa akuuteissa kriiseissä ja kriisien jälkihoidoissa. Kriisi voidaan määritellä tilanteeksi, jolloin ihmisen omat selviytymiskeinot eivät enää auta vaan ihminen tarvitsee tukea selviytyäkseen kohtaamastaan tilanteesta, kuten esimerkiksi läheisen äkillinen kuolema tai oma loukkaantuminen auto-onnettomuudessa. Sosiaali- ja terveysviranomaiset ovat varautuneet niin yksittäisiin tapahtumiin, kuten esimerkiksi liikenneonnettomuuksiin, kuin suuronnettomuuksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009,10-11)

Psykososiaalinen tuki ja palvelut kattavat kunnan tarjoamat palvelut sosiaali- ja terveyspuolelta sekä uskonnollisten yhteisöjen tarjoamat hengelliset palvelut. Nämä tuet ja palvelut pitää näkyä myös valmiussuunnitelmissa jokaisella tasolla. Kunnalliselle sosiaali- ja terveystoimelle varautuminen yllättäviin ja poikkeuksellisiin tilanteisiin on lakisääteinen tehtävä ja näitä palveluita tulee suunnitella yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, muun muassa nuoriso- ja koulutoimen kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 8,13,18.)

Myös perustuslaki ja valmiuslaki asettavat varautumisen lakisääteiseksi sosiaali- ja terveydenhuollolle (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 8).

3.3 Kuntien kriisiryhmät

Suomessa toimii erityinen malli erilaisiin kriisitilanteisiin. Suomessa on kattava verkosto kriisiryhmiä, jotka tukevat uhreja kriisitilanteiden sattuessa. Malli on

toiminut Suomessa 1990-luvun alusta lähtien, muuttuen ajan mukana osaksi lakisääteistäkin toimintaa. Suomi on poikkeuksellinen maa niin Pohjoismaissa kuin laajemminkin, koska täällä on varauduttu sekä suuronnettomuuksien uhrien että yksittäisten onnettomuuksien uhrien psykososiaalisiin palveluihin ja tukiin. Muualla varautuminen koskee pääsääntöisesti vain katastrofi- ja suuronnettomuustilanteita. Vuonna 2005 Suomen kunnissa 75 %:ssa toimi kriisiryhmä (Hynninen & Upanne 2006, 7; Saari 2000, 19.)

Alueellisesti kriisiryhmät toimivat vuonna 2005 laajasti. 89 % kunnista oli järjestetty jonkinlainen kriisiryhmä, joko kunnan omana palveluna tai ostopalveluna. Kriisiryhmät ovat hyvin erilaisia ja tarjoavat eri tavalla palveluita. Kriisiryhmät voivat vastata kunnassa muun muassa välittömästä avun annista, jälkipuinnista tai suuronnettomuuksien tilanteista. Vuonna 2005 kriisiryhmistä 46 % päivysti virka-ajan ulkopuolella, muut virka-aikana. Kriisiryhmiä on tarvittu yleisimmin itsemurhatilanteissa, luonnollisissa yllättävissä kuolemantapauksissa sekä liikenneonnettomuuksissa. Poliisin, pelastustyöntekijän ja sairaalan henkilökunnan tehtävänä on antaa tietoisuus kriisiavun saannista. He kysyvät lupaa antaa yhteystiedot eteenpäin kunnan kriisiryhmään, josta otetaan yhteyttä. (Hynninen ym. 2006, 19, 26, 43.)

Suuronnettomuustilanteessa viranomaisen johtaa tilannetta. Johtovastuu riippuu onnettomuuden luonteesta. Esimerkiksi uhkatilanteessa vastuu on poliisiviranomaisella, tulipalossa ja onnettomuudessa pelastusviranomaisella. Jos tilanne ei ole selvä, viranomaiset määrittävät johtovastuun. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2010.)

Suomen Punainen Risti ylläpitää Vapaaehtoisten pelastuspalvelua (Vapepa), henkisen tuen palveluita sekä psykologien valmiusryhmää, joka on perustettu vuonna 1993 suuronnettomuustilanteita varten. Näillä palveluilla tuetaan onnettomuuksissa viranomaisen työtä. Psykologien valmiusryhmä tukee tarvittaessa myös paikallisia kriisiryhmiä. Punaisen Ristin keskustoimisto ottaa onnettomuustilanteessa valmiusryhmään ja sopii viranomaisen kanssa aina erikseen valmiusryhmän toimintavaltuudet. (Saari 2000, 18; Saari ym. 2009, 111-112.)

3.4 Kunnallisen nuorisotyön rooli ja varautuminen kriisitilanteisiin

Kunnallinen nuorisotyö perustuu niin perustuslakiin, kuntalakiin kuin nuorisolaikiin. Perustuslain 16 § sivistykselliset oikeudet määrittelee seuraavasti:

”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varallisuuden sitä estämättä.” (Perustuslaki 29.4.2011 / 379, 16§.)

Perustuslain sivistykselliset oikeudet sisältää myös nuorisotyön. Kuntalaissa mainitaan kunnan tehtäväksi hyvinvoinnin edistäminen. Nuorisotyöllä on suuri hyvinvoinnin edistämisen merkitys kunnassa, jolloin nuorisotyön kautta kunta edistää kuntalaisten hyvinvointia. (Sjöholm 2012.)

Kunnallista nuorisotyötä määrittelee nuorisolaki, joka määrittellään nuorisolaissa seuraavasti:

”nuorisotyöllä nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta” (Nuorisolaki 2006/72, 2 §)

Pienissä kunnissa nuorisotyön keskeisinä tehtävinä voidaan nähdä niin sanotun perusnuorisotyön toteuttaminen, esimerkiksi talotyö, nuorisotiedotus ja pienryhmätoiminnan järjestäminen, erityisnuorisotyön toteuttaminen, yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä nuorisopolitiikkaan liittyvät tehtävät. Pienissä kunnissa näiden tehtävien toteuttamista estävät usein nuorisotyön asema sekä rajallisuus. Nuorisotyön laatu määräytyy toiminnan pysyvyyden kautta, rutiininomaisena joustavuutena erilaisiin tilanteisiin sekä erilaisiin elämäntilanteissa oleviin nuoriin. (Cederlöf 2004, 51-54.)

Nuorisotyön arvostus ei ole itsestäänselvyys. Jossain kunnassa asiat voivat toimia moitteettomasti, mutta joissain kunnissa ongelmaksi voivat tulla esimer-

kiksi resurssien riittämättömyys tai lautakuntien vähäinen kiinnostus nuorisotyötä kohtaan. Yleisesti nuorisotyö voidaan nähdä työnä, joka ei olisi kovin tavoitteellista vaan enemmänkin mukavaa pientä tekemistä nuorten kanssa. Nuorisotyötä ohjaa nuorisolaki, mutta silti kunnallinen nuorisotyö alana on hyvin kuntakohtaista. (Cederlöf 2004, 334- 359.)

Nuorisolaissa ei määritellä nuorisotyön varautumista minkäänlaiseen tilanteeseen. Nuorisolaki käsittelee pääasiassa etsivää nuorisotyötä, monialaista yhteistyötä, nuorten kuulemista ja nuorisotyön rahoitusta (Nuorisolaki 27.1.2006/72.) Valmiuslaki käsittelee varautumista hyvin ylätasoisesti, eikä määrittele myöskään nuorisotyön varautumisesta yhtään mitään (Valmiuslaki 2011/1552).

Nuorisotoiminta mainitaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa yhtenä henkisen kriisinkestävyyden osana. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa pidetään tärkeänä aktiivista kansalaisuutta, kulttuurisen identiteetin omaksumista ja kansalaisten taitoja toimia häiriötilanteissa. Tässä yhteydessä mainitaan mm. nuorisotoiminnan edistävän tämänkaltaisia tavoitteita. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, 52) Muuta nuorisotoiminnasta ei tässä strategiassa mainita.

Kunnallinen nuorisotyö on palvelu, johon kuntalaisilla on lainmukainen oikeus, mutta nuorisotyö ei ole niin sanottu subjektiivinen oikeus, eli ehdoton oikeus, joka kunnan pitäisi missä tilanteessa tahansa kuntalaisille järjestää. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012; Sjöholm 2012.) Kuntaliitto on listannut palveluita, joihin kuntalaisilla on lainmukainen oikeus. Nuorten osalta tällaisia oikeuksia ovat lastensuojeluun liittyvät oikeudet, kuten esimerkiksi ”lastensuojelun nuorille asunto” tai ”lastensuojeluna lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn epäilyyn liittyvät terveystalvelut kiireellisinä”. (Ahvenainen & Rätty 2009)

3.5 Kunnallisen nuorisotyön ja koulujen välinen yhteistyö

Nuorisotyön ja koulun välinen asetelma ei ole koskaan ollut selvä. Jonkintasoista yhteistyötä on ollut melkein aina, mutta systemaattisen yhteistyön tarpeeseen on herätty vasta viime vuosien aikana. Ristiriita siitä, että kouluissa työskentelee selkeän ammatti-identiteetin omaavia työntekijöitä ja nuorisotyöntekijöiden oma

ammattillinen identiteetti on vielä heikko, aiheuttaa epäselviä tilanteita kouluissa. Näin kokevat myös koulussa toimivat nuorisotyöntekijät. Nuorisotyöntekijänä voi toimia kuka vain, laki ei esitä tutkintovaatimuksia nuorisotyöntekijälle. Marjo Kolehmainen pohtii ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään, voiko se, että nuorisotyöntekijäksi ei riitä enää ”hyvä tyyppi”, vaan nuorisotyöntekijältä vaaditaan ammatillista nuorisoalan tutkintoa, lisätä ammatti-identiteetin löytämistä ja helpottaa kouluyhteistyötä. (Kolehmainen 2012, 17-18, 97.)

Moniammatillinen työ kouluissa on pitkälti nähty yhteistyönä koulun sisällä tapahtuvana moniammatillisena yhteistyönä, kuten kouluterveydenhoitajan, ilta- päiväkerhotoiminnan tai koulukuraattorin kanssa tehtävänä yhteistyönä. Moniammatillinen yhteistyö voisi koulussa tarkoittaa nykyään myös jotain muuta, koska paineita koulua kohtaan tulee eri puolilta. Tässä yhtenä yhteistyökumppanina toimivat nuorisotyöntekijät, jotka toimivat lasten ja koulun henkilökunnan välisinä tukijoina. Koulun tulisikin tulevaisuudessa kehittyä enemmän tukemaan lasten ja nuorten hyvinvointia yhdessä ulkopuolisten toimijoiden kanssa. (Pohjola 2010, 1-2.)

Kouluissa tehtävä nuorisotyö on koulu- ja kuntakohtaista. Hyvin usein se on vielä myös projekti- ja kokeilumuotoista. Yleisempinä toimintamuotoina ovat olleet ryhmäyttämiset, erilaiset teemavalistukset tai tukioppilastoimintaan liittyvät tehtävät. Myös kouluissa vedettävät erilaiset teematunnit tai vastaanottoajat voivat olla nuorisotyöntekijän työmuotoja koulussa. (Pohjola 2010, 3-4.; Kolehmainen 2012, 65.)

Yhtenä näkemyksenä nuorisotyön tarpeellisuuteen koulumaailmassa on koettu se, että yhteisöllisyys vaatii nykyään panostusta ja toimintoja. Nuorten tarve saada tietoa ja tukea myös muilta aikuisilta kuin vanhemmilta on lisääntynyt. Näihin tarpeisiin koulumaailma ei itsessään pysty täysin vastaamaan. On pidetty tärkeänä, että opettajat ja oppilaat voisivat olla tekemisissä myös epävirallisimmassa rooleissa. Tämä ei kuitenkaan nykyisessä koulujärjestelmässä ole täysin itsestäänselvyys. Yhteisöllisyyttä lisäävät toimenpiteet, kuten osallisuus ja erilaiset menetelmät, ovat juuri nuorisotyön vahvuutta. Yhteistyöllä nuorisotyön vahvuusalueita voitaisiin tuoda kouluun sekä opetukseen, että vapaamuotoisempaan toimintaan. (Pohjola 2010, 6; Kiilakoski 2009a, 20.)

Kauhajoen koulusurmien loppuraportissa kehoitetaan yhteistyöhön lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Loppuraportin mukaan koulujen, terveydenhoidon ja nuorisotoimen yhteistyön lisääminen avaisi keskusteluyhteyksiä ja auttaisi löytämään sitä tietoa nuorista, mitä pelkkä koulu ei nuorista saa tietoonsa. Tämä vaatii muutoksia koulun käytäntöihin ja opettajien laajempaa ymmärrystä ryhmän toiminnan muutoksista. Nuorisotoimea pidetään hyvänä yhteistyökumppanina näiden asioiden edistämiseksi, hyvinvoivien nuorten kasvattaminen kun pitäisi olla kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite. (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta 2010, 152-153.)

4 NUORISOTYÖN KRIISIVALMIUS 2010 -KYSELY

Maaliskuussa 2010 tehtiin Nuorisotyön kriisivalmius 2010 – kysely. Suoritin kyselyn järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisprojektina Allianssille. Kyselyyn vastasi 49 % silloisista Suomen kunnista. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää nuorisotoimen varautumista tilanteisiin, jotka vaativat tehostettua nuorisotyötä. Alan koulutustarpeiden kartoittaminen toimi myös yhtenä kyselyn tavoitteena.

Kyselyn mukaan nuorisotoimien varautuminen kriisitilanteisiin ei ollut järjestelmällistä. 37 % vastaajista mainitsi valmiuden varautua olevan kohtalainen, 41 % vastaajista mainitsi sen olevan välttävä. 11 % vastaajista ei ollut valmiutta ollenkaan. Kriisi määriteltiin kyselyssä kriisitilanteeksi, esim. sellaiseksi onnettomuudeksi tai väkivaltatilanteeksi, joka koskettaa tai on koskettanut tavanomaista laajempaa ihmisjoukkoa.

Kuva 1. Minkäläinen valmius organisaationa kohdata kriisitilanne

Vastaajat mainitsivat, että kriisitilanteita eikä akuutin tilanteen jälkihoidon jälkihoitosuunnitelma ole huomioitu valmiussuunnitelmissa. Henkilöstöpula ja vähäiset resurssit olivat yleisimmät syyt varautumisen heikkoon tasoon. Kuntien varautuminen ei ollut suoraan kiinni kuntien koosta, vaikka nähtävissä olikin, että 30 000 - 60 000 asukkaan kunnissa varautuminen oli hieman paremmalla tasolla kuin pienemmillä paikkakunnilla. Varautumisen taso näytti kuitenkin olevan pitkälti kiinni myös henkilöstön taidoista ja tiedoista, jolloin myös osa asukas määrältään pienemmistä paikkakunnista koki oman varautumisen olevan hyvä.

Suomessa tapahtuneet kouluampumiset ovat olleet vaikuttamassa osaltaan nuorisotoimien varautumiseen. 50 % vastaajista mainitsi koulusurmilla olleen vaikutusta valmiussuunnitteluun. Näissä kunnissa oli ymmärretty valmiussuunnitelmien tarpeellisuus, mutta silti useimmissa kunnissa käytännön toimenpiteisiin nuorisotoimen oman valmiussuunnitelman tekemiseksi ei oltu aloitettu.

4.1 Nuorisotoimessa koetut kriisitilanteet

Jokelan ja Kauhajoen kaltaiset massiiviset väkivaltatilanteet ovat yksittäisiä poikkeuksia kunnissa. Vastanneiden mukaan yleisempiä kriisitilanteita ovat liikenneonnettomuudet, nuorten itsemurhat ja muut kuolemat sekä kouluuhkaukset.

Kyselyssä kysyttiin ”onko kunnassanne kohdattu viimeisen vuoden aikana sellaista kriisitilannetta (esimerkiksi onnettomuus tai suuronnettomuus), joka edellytti tehostettua nuorisotyötä?”. 80 % kunnista ei tällaista kriisitilannetta ollut kohdannut, 20 % vastanneista mainitsi tällaisen kriisitilanteen olleen. Koska kriisitilannetta ei määritelty tiettyihin tapauksiin liittyväksi, voi olla, että osa vastaajista ei ole omaa kuntaa kohdannutta kriisitilannetta pitänyt tilanteena, joka olisi vaatinut tehostettua nuorisotyötä, vaan pitänyt tilannetta osana normaalia nuorisotyötä. Yksi vastaajista kommentoikin nuorisotyön itsessään jo sisältävän kriisityön.

4.2 Koulutuksen tarve

Nuorisotyöntekijöiden täydennyskoulutuksen tarve kriisityöhön oli suuri. 81 % vastaajista oli sitä mieltä, että nuorisotyöntekijät tarvitsevat täydennyskoulutusta kriisityöhön.

Täydennyskoulutusta mainittiin tarvitsevan kriisissä olevan nuoren kohtaamiseen, perustietoon kriisitilanteesta ja tietoa itse tilanteesta, mitä siinä pitää huomioida ja miten pitää toimia. Vastauksissa mainittiin myös siitä, että muiden hallinnonalojen on syytä olla koulutuksissa paikalla, jotta tiedetään kaikkien vastuut itse kriisitilanteessa.

Kysymys kriisivalmiuden riittävästä huomioimisesta sekä nuorisotyön toisen asteen että korkea-asteen peruskoulutuksessa antoi ymmärtää, että esimiehillä ei ole tarkkaa sisältötietoa nuorisotyön koulutuksen perussisällöistä. 2 % mukaan vastaajista kriisityö huomioidaan riittävästi, 30 % mukaan kriisityötä ei huomioida riittävästi ja 68 % vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. Muutaman vastaajan mukaan kriisityö pitää huomioida vasta työpaikan mukaan ja itse kriisi opettaa kriisityöhön.

4.3 Kriisisuunnitelmista keskustelemisen tärkeys

Kriisisuunnitelmalla tarkoitettiin suunnitelmaa, jolla on varauduttu kuntaa mahdollisesti kohtaavaan yllättävään kriisiin. Kriisisuunnitelmalla ei tarkoitettu kyse-lyssä pelastus- tai turvallisuussuunnitelmaa ja tämä vastaajille mainittiin. Silti vastauksissa on havaittavissa, että vastaajilla ei ole ollut joko selkeää tietoisuutta kuntien suunnitelmista tai sitten kunnilla on hyvin erilaisia suunnitelmia erilaisten onnettomuuksien varalle, koska osa vastaajista oli tulkinnut kriisisuunnitelmien tarkoittavan myös pelastus- tai turvallisuussuunnitelmaa. Kuntien välinen vertailevuus oli tämän kysymyksen kohdalla vaikeaa edellä mainituista syistä johtuen.

Vastauksista oli kuitenkin pääteltävissä, että ne kunnat, jotka edes keskustelivat jonkinlaisesta suunnitelmasta, pystyivät varautumaan hieman paremmin yllättäviin kriisitilanteisiin.

Kuva 2. Minkäläinen valmius kohdata kriisitilanne organisaationa – valmiussuunnitelmista keskustelun merkitys

Niiltä kunnilta, joilla oli joko oma valmiussuunnitelma nuorisotoimessa tai nuorisotoimen valmiussuunnitelma sisältyi kunnan yleiseen valmiussuunnitelmaan, kysyttiin tekevätkö he yhteistyötä muiden hallinnonalojen tai ulkopuolisten tahojen kanssa. Yleisin kumppani kunnan sisällä oli sivistystoimi. Kunnan ulkopuolisia yhteistyökumppaneita olivat Suomen Punainen Risti ja seurakunnat. Yksi vastaaja mainitsi lähikunnat.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluissa on keskitytty yhden kunnan tilanteeseen ja tämän kunnan syihin, miksi tässä kunnassa ei ole varauduttu erilaisiin kriisitilanteisiin nuorisotoimessa. Tästä kunnasta on haastateltu kunnan psykologia, nuorisotoimesta vastaavaa henkilöä sekä kunnan hallintopäällikköä. Tästä kunnasta käytetään nimitystä Kunta A.

Tämän lisäksi on haastateltu myös kahden samankokoisen kunnan nuorisotyötä vastaavaa henkilöä. Toisessa kunnassa (Kunta B) kriisivalmiudesta nuorisotoimessa ei ole puhuttu, eikä asiaa oltu valmistelemassa. Toisessa kunnassa (Kunta C), suunnitelmaa oltiin valmistelemassa koko kunnan tasolla. Nuorisotoimelle ei oltu tekemässä omaa kriisisuunnitelmaa. Kunnat löytyivät vuonna 2010 tehdyn kyselyn perusteella.

Kaikki kolme kuntaa on alle 10 000 asukkaan kokoisia kuntia eri puolelta Suomea. Yksi kunnista sijaitsee Etelä-Suomen alueella (kunta A), toinen Länsi-Suomen (kunta B) ja kolmas Itä-Suomen (kunta C) alueella. Haastatteluiden tarkoituksena oli selvittää yleistilanne nuorisotoimien varautumisesta kriisitilanteisiin.

Haastateltaville kerrottiin, että kriisisuunnitelmat eivät ole yleisiä nuorisotoimissa sekä mainittiin siitä, että Nuorisotyön kriisivalmius 2010 -kyselyn mukaisesti kriisi tarkoittaa kriisitilannetta, joka koskettaa tavanomaista laajempaa ihmisjoukkoa ja vaatii nuorisotyöltä tehostettua nuorisotyötä.

Kunta A:ssa on vuoden 2012 aikana päivitetty kaupungin yleistä valmiussuunnitelmaa. Turvallisuussuunnitelman kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan kesäkuussa 2012. Nuorisotoimesta on maininta sivistystoimen valmiussuunnittelun alla, missä nuorisotoimen tilanne käsitellään muutamalla rivillä hyvin yleisluontoisesti. Kouluissa on kriisisuunnitelmat, mutta niissä ei ole huomioitu nuorisotoimea, eikä niitä ole tehty yhteistyössä nuorisotoimen kanssa.

Kunta A:ssa on oma kriisiryhmä jälkipuintitilanteita varten, mutta nuorisotoimella ei ole yhteyttä tähän ryhmään. Äkillisissä pienemmissä kriisitilanteissa kunnalla on sopimus lähikunnan sosiaali- ja kriisipäivystyksen kanssa, jonka palveluita voi tällaisissa tilanteissa käyttää.

5.1 Nuorisotyön sisältämä ammattitaito

Nuorisotyöntekijät tuntevat alueen nuoret ja elävää kontaktia nuoriin pidettiinkin suurena voimavarana kriisitilanteiden sattuessa.

”Nuoret ovat sillä tavalla ennalta arvaamaton porukka, että sitä ei välttämättä tiedä minne ne esimerkiksi spontaanisti lähtevät kerääntymään.”

Kriisitilanteissa nuoret hakeutuvat tuttujen luo ja silloin nuorisotyöntekijöiden tunnettavuus ja tuttuus nuorten keskuudessa on ehdoton resurssi. Nuorisotyöntekijöillä on tarttumapintaa alueen nuoriin, jolloin he tietävät minne kriisitilanteissa kannattaa työparin kanssa suunnata. Myös nuorten ja kriisiryhmän välissä yhdistävänä tekijänä pidettiin nuorisotyöntekijöiden roolia tärkeänä.

Tämä sama näkökulma on tullut esille Sami Paanasen opinnäytetyön tutkimustuloksissa, jossa muun muassa arvioitiin akuuttia kriisityötä Tuusulassa. Läsnä oleva aikuinen, joka on paikalla kun nuori sitä tarvitsee ja antaa nuorelle nuoren tarvitseman ajan, koettiin nuorisotyön vahvuudeksi kriisitilanteessa. On myös tärkeää, että tarvittaessa nuorisotyöntekijä osaa ohjata nuoren sen avun piiriin, mitä nuori sillä hetkellä voi tarvita. (Paananen 2008, 35; Paananen 2009a, 36).

Yleisestikin nuorisotyön vahvuudeksi on määritelty nuorten erityistarpeiden tuntemista, kohtaamista ja hyviä vuorovaikutustaitoja nuorten kanssa. Kunnassa pitää kuitenkin olla jo valmiina hyvät yhteydet nuorten ja nuorisotyöntekijöiden välillä. Ilman normaaliajan laadukasta nuorisotyötä ei kriisitilanteessa nuorisotyöllä ole samaa arvoa. (Kiilakoski 2009b, 63).

Nuorisotaloa pidettiin käyttämättömänä resurssina kriisitilanteissa. Seurakunnat ovat yleinen yhteistyökumppani kriisitilanteissa kunnissa, mutta nuorille tila ei välttämättä ole neutraali paikka. Yhdessä haastatelluista kunnista kriisitilanteen tapahtuessa nuorisotaloa käytettiin nuorten kokoontumispaikkana. Paikalla oli nuorisotyöntekijä, kunnan psykologi sekä seurakunnan nuorisotyöntekijä. Tilaisuutta pidettiin onnistuneena.

Myös Jokelassa koettiin, että nuorisotalo toimi nuorisotyöntekijöiden työvälineenä, jolloin työote pystyi olemaan nuorisolähtöisempi. Samalla koettiin, että nuoret omaksuivat tilan nuorten paikaksi, koska se oli sitä jo ennen sattunutta tapahtumaa. Ei myöskään oltu varmoja siitä, mikä olisi ollut nuorisotyöntekijöiden

työn rooli, jos työtä olisi tehty paikassa, jossa ympärillä olisi ollut myös muun alan toimijoita. (Kiilakoski 2009b, 60.)

5.2 Miksi nuorisotoimissa ei ole varauduttu kriisitilanteisiin

Jokainen vastaaja piti nuorisotoimen varautumista kriiseihin erittäin tärkeänä ja osittain itsestäänselvyytenä, että näin olisi pitänyt tai pitäisi tehdä. Silti näissä kunnissa ei nuorisotoimissa kriiseihin oltu suunnitelmallisesti varauduttu, vaikka jokainen kunta oli kriisitilanteita kohdannutkin. Kukaan vastaajista ei pystynyt nimeämään yhtä tiettyä tekijää, miksi kriiseihin ei oltu varauduttu. Yhtenä vahvana ja yhteisenä tulkintana haastateltavilta tuli näkemys nuorisotyön luonteesta. Nuorisotyön työnkuva sisältää itsessään erilaisiin tilanteisiin nopean valmistautumisen.

”Perinteisesti nuorisotyö on perustunut ad hoc toimintaan, että ollaan nopeita reagoimaan kaikenlaiseen yhtäkkiiseen tapahtumaan, oli humalainen nuori tai joku muu. Se on koettu osaksi ammattitaitoa, että ollaan pystytty reagoimaan nopeasti erilaisiin tilanteisiin ja siksi siihen ei sen kummallisempaa suunnitelmaa ole vaadittu.”

”Meillä on kaksi vakkaria ja olemme erityisnuorisotyöntekijöitä. Meidän työmme on muutenkin henkilökohtaisten kriisien kanssa toimimista, hyvin yksilötyötä. Jos pitäisi toimia ja pitäisi kohdata lapsia ja nuoria ja perheitä ja kävisi oikeasti jotain kauheaa, kuten kouluammuskelu, niin kyllä meiltä se ammattitaito löytyy ja pää kestää, että me olemme aika hyviä toimimaan juuri kriisitilanteissa.”

Kunnat A ja C kokivat omaavansa hyvät resurssit nuorisotyöhön. Kunta C ei kokenut työntekijöiden määrän liittyvän siihen, että kriisisuunnitelmaa ei voisi tehdä, mutta mainitsi tällaisten asioiden, kuten kriisisuunnitelman, lykkääntyvän muiden asioiden tieltä ja sanoi tämän tulevan valitettavasti tärkeäksi vasta siinä vaiheessa, kun jotain oikeasti isoa tapahtuu. Kunta B mainitsi vähäisen työntekijämäärän johtavan siihen, että kriisisuunnitelmaa ei kunnassa pysty tekemään.

Pienessä kunnassa voi syntyä myös näennäinen verkoston tuntu. Toimijat ovat kaikkien tiedossa ja keskustelua voidaan käydä jopa päivittäin tai viikoittain. Sil-

loin helpommin tiedetään kehen ottaa tarvittaessa yhteyttä. Vaikka tämä helpottaakin yhteistyötä, ei tämä silti auta itse kriisitilanteessa, jossa pitää nopeasti päättää kenelle asiasta pitää ilmoittaa, minkälaisiin asioihin pitää varautua ja mistä pitää päättää.

Oma suunnitelma kriisiin auttaisi selkiyttämään tilannetta. Kunta C on kokenut lähivuosina mittavan kriisitilanteen kunnassa, jolloin myös nuorisotoimi oli valmiustilassa. Vastaja kokikin, että kriisitilanne yhdistää toimijoita ja asiat voivat toimia hyvinkin. Siitä, että asiat olisivat mainittu paperilla, ei olisi mitään haittaa kriisitilanteessa. Silloin ei pitäisi pohtia, että missä vaiheessa otettaisiin yhteyttä.

5.3 Yhteistyö suunnitelmissa eri hallinnonalojen kesken

Sivistystoimea ja koulua pidettiin hyvin loogisena kriisisuunnitelman yhteistyökumppanina kunnassa. Koulujen kanssa jokainen nuorisotoimi jonkinlaista yhteistyötä jo tekikin. Yhteistyö oli kuitenkin jokaisessa kunnassa hyvin erilaista. Kunta B koki yhteistyön olevan huonoa, kunnassa C yhteistyö toimi erittäin hyvin ja luontevana. Kunnassa A yhteistyötä koulujen kanssa on ollut pitkään, mutta yhteistyö on hieman yksipuolista. Haastateltavan kysyttäessä nuorisotyöntekijän näkemystä koulun ja nuorisotoimen yhteistyöstä kriisivalmiudessa, oli vastaus:

”Ollaanhan me aina oltu siellä ja kyllä se koulu on sitten soittanut, jos ne ovat tarvinneet meidän apua, että ollaan me oltu aina käytettävissä, jos he ovat tarvinneet.”

Kunta A:ssa Jokelan ja Kauhajoen ampumistapaukset ovat vaikuttaneet sivistystoimen varautumiseen. Koulukohtaiset suunnitelmat olivat aiemminkin olemassa, mutta niiden painopiste muuttui näiden tapausten jälkeen. Nuorisotoimea ei silti huomioitu missään suunnitelmissa aiempaa enempää. Yhtenä ongelmana nähtiin se, että suunnitelmia tehdään hyvin yksikkökeskeisesti, eikä kokonaisuutta huomata ajatella. Ratkaisuksi tähän nähtiin vain asian tiedostaminen. Tiedon pitäisi vaihtua esimiestasolla. Yksi laajuudeltaan hyvin pieni krii-

sitilanne kunnassa oli saanut jo esimiehiä keskustelemaan keskenään yhteistyön tärkeydestä.

Yhteistyö nähtiin tärkeänä, jotta eri toimijat tietäisivät mitä toinen toimija tekee. On tärkeää ehkäistä päällekkäisyyksiä. Omat suunnitelmat, jotka eivät ole yhteisissä muihin, eivät myöskään kriisitilanteen yllättäessä kommunikoi keskenään ja yksittäinen toimija voi jäädä irralliseksi kokonaisuudessa. Tämän vuoksi nähtiin tärkeänä, että nuorisotoimen kriisisuunnitelma tehtäisiin yhteistyössä jonkun tahon kanssa. Loogisin vaihtoehto näytti olevan koulu. Koettiin kuitenkin tärkeäksi, että myös nuorisotoimella olisi oma kriisisuunnitelma, koska kaikki asiat eivät ole yhteisiä koulujen kanssa. Kunta A:ssa vaihtoehdoksi näytti nousevan yhteistyö koulun kriisisuunnitelman kanssa sekä oman kriisisuunnitelman teko, jolla on myös yhteneviä kohtia koulujen kanssa. Molemmat suunnitelmat olisivat osa sivistystoimen alaista valmiussuunnitelmaa.

Kunta A koki, että nuorisotoimen kriisisuunnitelman pitäisi olla hyvin konkreettinen ja käytännönläheinen. Pohdintaa aiheutti se, että miten nuorisotoimen kriisisuunnitelma voisi näkyä sivistystoimen valmiussuunnitelmassa, jonka alle se luontevinta olisi laitettavan. Tarkoituksenmukaista ei ole, että jokainen sivistystoimen alainen toimipiste joutuu varautumaan kriisissä oleviin nuoriin, joten suunnitelmasta pitää olla vain maininta sivistystoimen valmiussuunnitelmassa. Tässä pitäisi toimia samoin kuin koulujen kriisisuunnitelmien kanssa. Kunta C kuitenkin koki, että jos he alkaisivat ehdottaa oman roolinsa kasvattamista, he saisivat varmasti tehdä kriisisuunnitelmat kokonaan itse.

5.4 Nuorisotoimen yhteys kriisiryhmään

Kunta B koki ongelmaksi, etteivät työntekijät tunne kunnan organisaatiota kriisitilanteiden tueksi. Vastaaja ei tiennyt onko kunnalla kriisiryhmää, eikä tiennyt mistä tällaista voisi selvittää. Tämä oli ollut ongelmana, kun nuorisotoimi oli kohdannut kriisitilanteen, eivätkä työntekijät tienneet mistä olisi voinut saada tukea.

Kunta A:ssa ei oltu kovin tietoisia kriisiryhmän toiminnasta. Tiedettiin, että sellainen ryhmä on olemassa, mutta sen tarkemmasta toimivuudesta tai ryhmien jäsenistä ei ollut haastateltavilla tietoa. Haastattelussa tuli esille ajatus, että nuorisotyöntekijät voisivat olla osa kunnallista kriisiryhmää. Näin pienet kunnat saisivat lisäresurssia kriisityöhön, nuorisotoimi koulutusta kriisitilanteisiin ja tällä nähtiin olevan myös vaikutusta nuorisotyön arvostuksen lisäämiseen. Kaikista ei ole kriisityöntekijöiksi, mutta kaikille löytyy jonkinlainen rooli kriisityössä. Kritiikkiä tämä ajatus sai siitä, että nuorisotyöntekijät voisivat helposti ylikuormittua ja kuuluuko nuorisotyöntekijöiden osallistua vain nuoria koskeviin kriisitilanteisiin vai kaikkiin. On myös tärkeää miettiä, onko akuutti kriisityö nuorisotyötä.

Yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että yhteys kriisiryhmään olisi oleellista tai että kriisiryhmässä tiedettäisiin edes ketkä ovat kunnan nuorisotyöntekijät ja nuorisotyöntekijät tietäisivät kunnan kriisiryhmän työntekijät. Näin saataisiin nuorisotyöntekijöiden ammattitaito kriisitilanteissa hyödynnettyä ja nuorten kohtaamiselle ammattitaitoiset resurssit.

”Joo. Kuka sen sitten tekisi. Koska se (nuorisotyöntekijä) olisi oikea ammattialan edustaja. Siinäkin mielessä, että sillä on se katu-uskottavuus ja sillä on mahdollisuus soluttautua sinne tarkemmin.”

5.5 Ulkopuolinen apu ja nuorisotyöntekijöiden koulutus

Koulutus kriisityöstä jo työssä oleville nuorisotyöntekijöille sai kaikilta haastateltavilta kannatusta. Koulutus helpottaisi työntekijää kohdata itse yllättävä kriisitilanne. Tällä hetkellä tietoisuus kriisitilanteista tai kriisityöstä ei ole kovin korkealla. Koulutus olisi helppo toteuttaa yhteistyössä kunnallisen kriisiryhmän kanssa, josta pitäisi löytyä sisällöllistä ammattitaitoa koulutusten vetämiseen.

Haastateltavat kokivat myös, että nuorisotyöntekijöiden ammatillisessa koulutuksessa kriisityö pitäisi ehdottomasti huomioida. Valmiita kriisityöntekijöitä kouluista ei tulisi, mutta tietoisuus kriisityöstä olisi jo olemassa siinä vaiheessa, kun nuorisotyöntekijät työkentälle valmistuisivat.

Kaikki haastateltavat pitivät hyvänä vaihtoehtona valtakunnallista ohjeistusta kriisiin varautumisessa. Koettiin tärkeänä, että tietoa olisi saatavana helposti ja kattavasti. Internetsivuja pidettiin helpoimpana vaihtoehtona paperisen oppaan sijasta. Internetsivujen päivitys ajanmukaiseen tietoon koettiin hyvänä.

6 PÄÄTELMÄT

Kunta on täynnä erilaisia suunnitelmia erilaisten varautumisten varalle. Tätäkin työtä tehdessä on pitänyt kuunnella hyvin herkästi minkälaisista suunnitelmista kukakin missäkin vaiheessa puhuu. Samoista suunnitelmista käytetään eri termejä ristiin, puhutaan kriisisuunnitelmasta tai kriisivalmiussuunnitelmasta, valmiussuunnitelmasta puhuttaessa voidaan puhua kriisivalmiudesta tai pelastussuunnitelmasta ja niin edelleen. Lista on pitkä ja sekava. Näille jokaiselle suunnitelmalle kuitenkin löytyy oikea termi ja omat tärkeät tehtävät.

Kriisisuunnitelma ei tämän opinnäytetyön teon aikana tullut terminä vastaan muualla kuin koulujen varautumista läpi käydessä. Koululaeissakin puhutaan silti vain suunnitelmasta, jolla pitää opetussuunnitelmassa varautua erilaisiin väkivaltatilanteisiin, ei siis kriisisuunnitelmasta (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 29§, Lukiolaki 21.8.1998, 21§). Termien sekava käyttö ja maallikoiden tietämättömyys erilaisten suunnitelmien eroavaisuuksista ja sisällöistä on välillä hankaloittanut tämän opinnäytetyön tekoa. Aina ei ole voinut olla aivan varma, että puhuu toisen kanssa samasta suunnitelmasta, vaikka samoja termejä on käytettykin. Asia on pitänyt aina erikseen varmistaa. Erilaisten suunnitelmien kenttä on kunnassa mittava ja sen selkiyttäminen kaikille työntekijöille lisäisi työntekijöiden tietoisuutta.

On tuntunut siltä, että kriisiin varautumista on pidetty pitkälti sosiaali- ja terveystoimen omana erityisalueena, psykososiaalisena tukena ja palveluna. Kriisin kohdatessa sosiaali- ja terveystoimi on ottanut kriisityön hoitoonsa. Näinhän tämä asia menee edelleenkin, mutta viime vuosien tapahtumat ovat saaneet juuri nuorisotyön heräämään kriisivalmiuteen ja kriisityöhön. Tällaista sanastoa ei vielä näytä kuitenkaan olevan nuorisotyön termeissä. Toisaalta kriisi terminä on

hyvinkin lähellä nuorisotyötä, erilaiset kasvukriisit ja elämänkriisit koskettavat myös nuoria, jolloin nuorisotyö on päivittäin kriisissä olevan nuoren kohtaamista. Mutta kun puhutaan akuuteista kriiseistä ja siihen varautumisesta, ei nuorisotyöllä ole vielä roolia tähän.

Tämä ilmenee esimerkiksi lukiessa erilaisia ohjeistuksia kunnille valmiustyöhön. Nuorisotyötä tai nuorisotaloa ei näissä ohjeistuksissa näkynyt. Opetushallituksella on internetsivu, jossa ohjeistetaan koulujen kriisisuunnitelmien tekoa ja yhteistyötahoja:

”Kriisitilanteissa tärkeitä auttajia ovat muun muassa poliisi, palo- ja pelastustoimi, terveyskeskus, sairaala, lastensuojelu, kunnan kriisiryhmä, kasvatus- ja perhe-neuvola, lastenpsykiatrian tai nuorisopsykiatrian klinikka, sosiaalitoimi ja seurakunta. Koulun kriisiryhmä organisoii paikallisten yhteistyötahojen kanssa riittävän tuen.” (Opetushallitus 2011.)

Jostain syystä nuorisotoimi ei ole tällä listalla. Haastatteluissani kävi ilmi, että nuorisotyöntekijät itse ja muut kunnan toimijat pitivät lähes itsestään selvyytenä nuorisotoimen ja koulun yhteyttä kriisitilanteessa, vaikka eivät itsekään tätä tehneet. Jokin siis estää nuorisotoimea toimimasta kriisisuunnitelmien kumppanina.

Yksi syy voi olla se, että mikään laki tai ohjeistus ei suoranaisesti kehota nuorisotoimea kumppaniksi tai kehota nuorisotoimea varautumaan suunnitelmalla kriisitilanteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on ohjeistuksessaan maininnut, että nuorisotoimi pitää ottaa mukaan suunnitelmien tekoon ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategia mainitsee nuorisotoiminnan yhtenä henkisen kriisinkestävyyden osana (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, 52; Sosiaali- ja terveysministeriö 2009a, 18). Muualta ei nuorisotoimea löytänyt mainittavan.

On kummallista, että nuorisotoimea ei ole nähty voimavarana kunnan kriisityössä. Kunnassa kyse on samoista lapsista ja nuorista ja heidän hyvinvoinnistaan. Nuorisotyöntekijöillä on elävä ote paikallisiin nuoriin ja he ovat tuttuja toimijoita nuorten keskuudessa. Nuorisotyötä ei myöskään tehdä pelkästään virka-aikana, joten nuorisotyöntekijöiden tavoitettavuuskin on suurta osaa kuntatyöntekijää laajempi.

On kuitenkin selvää, että niin kauan kun nuorisotyölle ei aseteta valtion kautta säädöksiä varautumiseen, on nuorisotoimen varautuminen erilaisiin kriisitilanteisiin vain työntekijöiden oman tahtotilan ja resurssien varassa. Vaikka nuorisotyö on lakisääteistä, voi jokainen kunta itse päättää, miten haluaa nuorisopalvelut kunnassaan järjestää. Nuorisolaki mahdollistaa nuorisoyhdistykset ja muunlaiset järjestöt, jotka tekevät nuorisotyötä, nuorisotyön toimijoiksi (Nuorisolaki 27.1.2006/72, 7§). Tämä tarkoittaa sitä, että palvelut voivat olla hyvin erilaisia eri kunnissa.

Niissä kunnissa, joissa nuorisopalvelun tuottaa kunta itse, sisältyy nuorisotyöntekijän työnkuvaan yleisesti poikkihallinnollinen yhteistyö (Cederlöf 2004, 211-212). Jo tämän vuoksi nuorisotyön ottaminen mukaan kunnan valmiussuunnitelmaan tai koulujen kriisisuunnitelmiin olisi perusteltua. Monessa kunnassa yhteistyöpohja on jo valmiina, mutta jo haastattelujenkin pohjalta oli nähtävissä, että vuoropuhelua eri hallinnonalojen kanssa on lisättävä.

Eri hallinnonalojen vuoropuhelu voi lisääntyä monialaisen yhteistyöverkoston toiminnan vakiintuessa kuntiin. Nuorisolaki on vuoden 2011 alusta edellyttänyt ohjaus- ja palveluverkostoa, jonka jäseninä ovat lasten ja nuorten kanssa toimivia tahoja. Edustajat pitää olla nuoriso-, opetus-, sosiaali- ja terveystoimista sekä edustus työ- ja poliisihallinnosta. (Nuorisolaki §7a.)

Kriisiin varautuminen nuorisotoimissa on tärkeää. Se on käynyt ilmi vuonna 2010 tehdyssä kyselyssä sekä tämän opinnäytetyön tarkemmissa haastatteluisa. Silti kriisiin varautuminen ei yleisesti ole tuttua eikä sen eteen ole monessakaan kunnan nuorisotoimessa tehty juuri mitään.

Kuten johdannossa tuotiin esille ajatus siitä, että koordinointi kriisitilanteessa on tärkeää ja esimerkiksi Jokelan jälkeen Paananen suositteli varautumista nuorisotoimelle ja koordinoinnin selvittämistä jo etukäteen, niin tämä sama asia on ollut esillä myös vuonna 1994, kun Dyregrov kirjoitti teostaan Katastrofipsykologian perusteet. Dyregrov käsitteli Norjan psykososiaalisen tuen varautumista ja nosti ensimmäiseksi tavallisimmista ongelmista ”voimavarojen puutteellisen koordinoinnin ja hyödyntämisen” (Dyregrov 1994, 99).

Voiko kunnallisen nuorisotyön asema sitten muuttua positiivisemmaksi tragedioiden kautta? Tämä ajatus on noussut tätä opinnäytetyötä tehdessä. Nuorisotyön asema suhteessa esimerkiksi kouluihin on hyvin heikko verrattaessa näitä kahta toimijaa lakien kautta. Onko siis mahdollista, että jos nuorisotyöntekijät olisivat osa kuntien kriisivalmiutta, nostaisiko se nuorisotyön asemaa kunnassa? Jokelan ja Kauhajoen ampumistapaukset ovat nostattaneet samankaltaisia ajatuksia (Paananen 2008, 41). Tämän opinnäytetyön haastateltavat pitivät tätä ajatusta hyvinkin mahdollisena. Tosin tätä myös epäiltiin ja ajateltiin, että kyseessä on aina tehtävien henkilöityminen, eli asioihin vaikuttaa aina se, miten kukakin työtehtäväänsä hoitaa ja millä panoksella. Pohdittiin, että automaattisesti asema ei nousisi, mutta mitään haittaa tästä ei olisi.

Nuorisotoimet näyttävät tarvitsevan myös jonkinlaista apua kriisisuunnitelmien tekoon. Nuorisotyöntekijöiden ammattitaito kriisitilanteista koettiin yleisesti heikoksi ja jokainen vastaaja mainitsikin yleisestä oppaasta olevan apua kriisiin varautuessa. Koska nuorisotyö on kovin kuntakohtaista, voisi hyvänä vaihtoehtona toimia internetsivu, jossa opastetaan nuorisotoimia varautumaan erilaisiin kriisitilanteisiin konkreettisesti ja helposti lähestyttävän materiaalin kautta. Näin tieto tavoittaisi laajasti nuorisotoimia. Teksti alkaa tästä

6.1 Lopuksi

Paanasen ajatus kaikki nuorisotoimet tavoittavasta yhteisestä mallista kriisiin varautumisesta on edelleen ajankohtainen. Suomea on viimeisten viiden vuoden aikana kohdannut kaksi koulusurmaa ja Nuorisotyön kriisivalmius 2010 – kyselyn perusteella erilaiset kriisitilanteet kuormittavat paikallisia nuorisotoimia, vaikka itse tapahtuma ei valtakunnallista uutiskynnystä ylittäisi. Tällaisia ovat esimerkiksi nuorten itsemurhat.

Nuorisotoimien olisikin tärkeää tehdä omat kriisisuunnitelmat, jotta yllättävissä tilanteissa tiedettäisiin miten pitää toimia. Näiden kriisisuunnitelmien on kuitenkin tärkeää keskustella kunnan muiden suunnitelmien kanssa, jotta nuorisotoimi ei ole yhteisissä kriisitilanteissa yksin, eikä saa tietoa muilta toimijoilta.

Kolme kuntaa ei ole kattava analyysi kaikkien kuntien tilanteesta, ei edes samankokoisten kuntien tilanteesta. Mutta näiden kolmen kunnan osalta oli nähtävissä ne perinteisemmät ongelmat, jotka Nuorisotyön kriisivalmius 2010 - kyselyssä tulivat esille. Resurssipula joko henkilömäärässä tai rahoituksessa ja taidon puute pitkälti estivät kriisiin varautumisen. Myös nuorisotyön rooli, erilaisiin tilanteisiin reagoiminen, on osaltaan varmasti estänyt kriisisuunnitelmien tarpeellisuuden ymmärtämisen. Jokelan nuorisotoimen kokemus kouluampumistapauksessa kuitenkin osoitti, että varautuminen niin mittavaan kriisitilanteeseen olisi toiminut eduksi ennen kaikkea työntekijöille, mutta myös nuorille.

Jokelan ja Kauhajoen kahden vuoden seurantatutkimuksen loppuraportin suosituksissa todetaan seuraavasti:

”Nuorten luonnollisissa verkostoissa työskentelevien aikuisten (nuorisotoimi, harrastustoiminta, seurakunnat) ymmärrystä näistä ilmiöistä on lisättävä ja riittävä läsnä olevien aikuisten määrä on erityisesti kriisin akuuttivaiheessa syytä varmistaa.” (Haravuori ym. 2012, 51.)

Samassa loppuraportissa todetaan myös miten Jokelan nuorisotyön antama kriisiapu akuutissa kriisivaiheessa edesauttoi nuorten selviytymistä (Haravuori ym. 2012, 38). Ihmisten tarve kokoontua yhteen ja yhteisöllisyyden tarve on huomattu kouluampumistapauksia tarkemmin tutkittaessa (Hawdon, Oksanen, Räsänen & Ryan 2012, 31). Nuorille nuorten omien paikkojen auki oleminen on ollut tärkeää myös Jokelassa (Paananen 2009b, 71).

Nuorisotyöntekijöistä ei ole tarpeen tehdä kunnalle kaiken kattavia kriisityön ammattilaisia, mutta nuorisotyöntekijät on syytä nähdä tärkeinä toimijoina akuuteissa kriisitilanteissa. Tärkeää olisikin, että nuorisotyön rooli akuutissa kriisityössä ymmärrettäisiin laajasti ja tarpeeksi päättävissä tahoissa, jotta nuorisotyö tulisi luonnolliseksi kumppaniksi kunnan muiden toimijoiden kanssa kriiseihin varautuessa. Ohjeistuksilla ja asetuksilla voidaan taata akuuteissa kriisitilanteissa nuorisotyön tärkeä rooli.

Tämä opinnäytetyö auttaa nuorisotoimia perustelemaan nuorisotyön kriisivalmiuden ja siinä tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Yksi väylä viedä tätä tietoisuutta eteenpäin ovat kunnissa toimivat lakisääteiset monialaiset yhteistyöverkostot, joissa toimivat kaikki lasten ja nuorten kanssa työtä tekevät tahot. Tätä työtä voi käyttää myös nuorisotyön kriisivalmiuden edunvalvontaan liittyvissä asioissa.

LÄHTEET

Ahvenainen, Taisto & Rätty, Tapio 2009. Luettelo eräistä yksilön subjektiivista oikeuksista ja niihin verrattavista etuuksista kuntien hyvinvointipalveluissa. Viitattu 30.10.2012 www.kunnat.net

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. 6. painos (3. uudistettu painos 1999). Tampere: Vastapaino.

Aluehallintovirasto 2009. Varautuminen ja valmiussuunnittelu. Viitattu 20.10.2012.
<http://www.laaninhallitus.fi/lh/palvelut.nsf/SPPBDF/31C8FF288657D46AC2256C4C00387BE8?OpenDocument&dept=1>

Cederlöf, Petri 2004. Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa. Laadullinen tutkimus nuoriso-ohjaajien ja nuorisotyöstä vastaavien työntekijöiden työstä sekä kunnallisen nuorisotyön sisällöstä ja asemasta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura, julkaisuja 45. Humak.

Cullberg, Johan 1991. Tasapainon järkkyyessä. Suom. Mirja Rutanen. Helsinki: Otava.

Dyregrov, Atle 1994. Katastrofipsykologian perusteet. Suom. Tarja Teva. Tampere: Vastapaino.

Haiko, Markku & Karvonen, Juha & Wikström, Gustav 2012. Koulun pelastussuunnitelma ja turvallisuus. Viitattu 26.10.2012.

http://www.oph.fi/download/16686_paaluennot_2.pdf

Haravuori, Henna & Suomalainen, Laura & Turunen, Tuija & Berg, Noora & Murtonen, Kalle & Marttunen, Mauri 2012. Jokelan ja Kauhajoen ampumisur-mille altistuneiden oppilaiden ja opiskelijoiden selviytyminen, tuki ja hoito Kah-den vuoden seurantatutkimuksen loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 4/2012. Viitattu 10.11.2012.

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/c6bd9224-ba1f-4327-a4fb-d684c821a454>

Hawdon, James & Oksanen, Atte & Räsänen, Pekka & Ryan, John 2012. School Shootings and Local Communities: An International Comparison between the United States and Finland. University of Turku / Department of Social Research. Turku 2012.

- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Hynninen, Tuula & Upanne, Maila 2006. Akuutti kriisityö kunnissa. Nykytila ja kehittämishaasteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta 2010. Kauhajoen koulusurmat 23.9.2008. Tutkintalautakunnan raportti. Oikeusministeriö 11/2010.
http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapty-pe=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=OMSO%2011_2010%20Selvitys_180%20s.pdf&SSURLsscontent=Satellite%20Server&blobwhere=1266333385256&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf
- Kiilakoski, Tomi 2009a. Kouluväkivalta ja koettu turvallisuus. Teoksessa Tommi Hoikkala & Leena Suurpää (toim.) Kauhajoen jälkipaini, Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 25.
- Kiilakoski, Tomi 2009b. Viiltoja. Analyysi kouluväkivallasta Jokelassa . Nuorisotutkimusverkosto / nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja 28.
- Kirkon valmiussuunnittelun yleiset perusteet. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus 2005. (Viitattu 3.11.2012.)
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2D92FD>
- Kolehmainen, Marjo 2012. Kasvattajana ristiaallokossa. Ammatillinen identiteetti koulussa nuorisotyötä tekevien kokemana. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
- Laki suuronnettomuuksien tutkinnasta 373/1985.
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999 / 621.
- Laurea-ammattikorkeakoulu 2010. Korkeakoulun turvallisuuskirja. Vakavien henkilöriskien hallinta. Viitattu 4.11.2012. markkinointi.laurea.fi/julkaisut/c14.pdf.
- Lukiolaki 21.8.1998/629.

Nuorisolaki 27.1. 2006/72

Palonen, Kirsti 2011. Kriisivalmiusverkoston tapaaminen 13.4.2011.

Opetushallitus 2010. Koulun kriisisuunnitelman laatiminen. Viitattu 16.11.2012.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/oppilas_ ja_ opiskelijahuolto/erilaiset_ongelma_ ja_ kriisitilanteet/kriisit/koulun_kriisisuunnitelman_laatiminen

Opetushallitus 2009. Taustatietoa kriiseistä ja henkisestä tuesta. Viitattu 16.11.2012.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/oppilas_ ja_ opiskelijahuolto/erilaiset_ongelma_ ja_ kriisitilanteet/kriisit/koulun_kriisisuunnitelman_laatiminen/taustatietoa_kriiseista_ ja_ henkisesta_tuesta

Opetushallitus 2011. Varautuminen kriiseihin. Viitattu 4.11.2012.
http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/turvallisuus_ ja_ oppilashuolto/kriisitilanteisiin_varautuminen/varautuminen_kriiseihin

Paananen, Sami 2008. Kaveria ei jätetä – Jokelan koulusurmien opetuksia kuntien nuorisotyölle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Paananen, Sami 2009a. Jokelan koulusurmien opetuksia nuorisotyölle. Teoksessa Tommi Hoikkala & Leena Suurpää (toim.) Kauhajoen jälkipaini Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja 25.

Paananen, Sami 2009b. Jokelan koulusurmat 7.11.2007. Nuorisotyön toimintaympäristön muuttuminen. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) Viiltoja. Analyysi kouluväkivallasta Jokelassa. Nuorisotutkimusverkosto / nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja 28.

Pelastuslaki 29.4.2011 / 379.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Pohjola Kirsi, 2010. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monipuolista oppilashuoltoa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: tutkimuksia ja raportteja.

- Puhdistetun jäteveden joutuminen talousvesiverkoston Nokialla 28.-30.11.2007, 2009. Onnettomuustutkintakeskus. Viitattu 5.11.2012.
http://www.vvy.fi/files/786/OTK_Nokian_vesikriisi.pdf
- Rantala, Tuomas & Valkama, Jussi 2012. Erilaiset yhdessä. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n historia 1992-2012. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.
- Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna, 2012a, KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 17.11.2012.
www.fsd.uta.fi/menetalmaopetus/kvali/L1_2.html
- Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna, 2012b, KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 17.11.2012.
www.fsd.uta.fi/menetalmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html
- Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna, 2012c, KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 17.11.2012.
www.fsd.uta.fi/menetalmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna, 2012d, KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. (Viitattu 17.11.2012)
www.fsd.uta.fi/menetalmaopetus/kvali/L6_2_3.html
- Saari, Salli 2000. Kuin salama kirkaalta taivaalta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Salli, Saari & Kantanen, Irja & Kämäräinen, Leena & Parviainen, Kaisa & Valoaho, Sari & Yli-Pirilä, Pia, 2009. Hädän hetkellä - psyykkisen ensiavun opas. Suomen Punainen Risti. Helsinki: Kustannus oy Duodecim.
- Sjöholm, Kari 2012. Nuorisotoimen asema lainsäädännössä. Viitattu 2.11.2012.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/nuoriso/nuorisolaki/Sivut/default.aspx>
- Sosiaaliportti 2012. Kriisityö. Viitattu 4.11.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/kriisityo/>

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2012. Mikä Allianssi? Viitattu 7.11.2012.
www.alli.fi/allianssi/mika+allianssi

Suomen Perustuslaki 11.6.1999 / 731

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012. Nuorisotyö. Viitattu 2.11.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/nuorten/nuorisotyö

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009a. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10312.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009b. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut – Opas kunnille ja kuntayhtymille
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10736.pdf

Theseus.fi 2012. Ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto.

Turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä 2011. Turvallisuusyhteistyöllä tuloksia. Arvioita paikallisen turvallisuussuunnittelun tilanteesta 2011. Sisäasiainministeriön julkaisuja 22/2011. Viitattu 26.10.2012
<http://www.intermin.fi/julkaisu/222011?docID=24877>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010. Viitattu 24.10.2012.
http://www.defmin.fi/files/1696/Yhteiskunnan_turvallisuusstrategia_2010.pdf

Valmiuslaki 29.12.2011/1552